

Cuvîntul

P.S. Petre GHERGHEL,
Episcopul Diecezei Romano-Catolice de Iași

O mie de neamuri, plecate, domoale,
Te caută-n ceruri, în vis, în pămînt.
Ascuns te-au găsit în Cuvînt.
Sfărmă Cuvîntul: cuvintele-s goale.
(Tudor Arghezi, *Inscripție pe Biblie*)

Mult stimată gazdă, dle Rector Vasile Ișan,
Înalt Preasfințite Mitropolit Teofan,
Onorat prezidiu, stimați invitați,
Dragi studenți,

Ultimele săptămîni, ca și întregul an 2010, au reprezentat pentru toți ieșenii o invitație spre una dintre marile valori ale Iașului, Universitatea „Al. I. Cuza”, la sărbătoarea jubileului de 150 de ani.

Instituțiile publice, Biserica, presa și, mai ales, lumea academică și-au îndreptat atenția spre acest „forum” de cultură, analizîndu-i și admirîndu-i trecutul precum și rolul său benefic la ridicarea nivelului spiritual și cultural al poporului nostru. Au avut loc mari celebrări și frumoase manifestări, toate cu importanța și relevanța lor.

Cred că și simpozionul de astăzi se înscrie în mod minunat în această serie de celebrări și rememorări și aș dori să evidențiez un lucru care i-a impresionat pe mulți în aceste zile: prezența cărților, prin expozițiile de carte, lansările de carte, iar între cărți, prezența Cărții Cărților – Biblia, Sfînta Scriptură.

Sînt sigur că această conferința, ce se desfășoară astăzi, continuă, în mod armonios, preocuparea Universității ieșene, în special a Facultății de Litere pentru marea valoare ce o reprezintă cuvîntul scris, pentru cultura și istoria popoarelor și, desigur, a poporului nostru.

Ne-am bucurat să luăm act de faptul că în contextul aceleiași aniversări, Centrul de Studii Biblico-Filologice, inițiatorul proiectului *Monumenta linguae dacoromanorum*, cu personalități academice din Universitatea ieșeană și din alte centre universitare din țară și străinătate, a organizat, între 28 și 29 octombrie simpozionul național cu tema *Explorări în tradiția românească și europeană*, avînd în program o serie de comunicări și analize, care privesc aceeași carte, Biblia, și rolul ei în cultura popoarelor și în definirea identității noastre românești. Am considerat și consider că astfel de inițiative

și simpozioane ne orientează nu numai spre un trecut de profunde realizări și moșteniri, ci și spre o trăire a lor în prezent și, mai ales, spre o și mai mare angajare în viitorul acestei instituții ieșene.

Într-un recent studiu realizat în anul 2005 de OCLC – Online Computer Library Center, o asociație nonprofit cu sedii în 96 de țări din toată lumea – este prezentată o listă cu cele mai citite o mie de cărți. Aceasta este o oglindă a tendințelor culturale ale timpului nostru, ce reprezintă gustul cel mai rafinat al oamenilor de azi. Clasamentul este interesant și important pentru toate categoriile de cercetători, analiști și cititori. Spre surprinderea tuturor, se confirmă încă o dată, prin acest demers laic, realitatea că Biblia este cartea cea mai căutată și citită dintre toate, ea deținând cu adevărat primatul preferințelor oamenilor, chiar și în era secularizării și a postmodernismului. Așadar, Sfânta Scriptură este pe primul loc în preferințele cititorilor.

Este lăudabil și binecuvântăm gândul Universității „Al. I. Cuza”, care, între atâtea preocupări, s-a deschis și se deschide pentru studiul, analiza și prezentarea valorii pe care o are cuvântul scris, textul sfânt al Scripturii, prin astfel de inițiative și prin grija conduceri marelui for științific al Iașului.

Preocuparea Universității pentru aceste inițiative, într-un chip deosebit a Facultății de Litere, este un semn, iar participarea și colaborarea noastră vrea să însemne un gând de prețuire și de încurajare în munca de cercetare și de aprofundare a textului sacru și a multiplelor forme de prezentare a lui, marelui public. Se confirmă astfel că prima Universitate a României moderne este fidelă planului său de la început, când a decis ca între primele facultăți să fie și teologia, iar în cadrul celorlalte secții ale Facultății de Litere, textul sacru să fie prețuit cu adevărat.

Exemplul Bibliotecii Universitare centrale din Iași este elocvent. Analizând inventarul cărților din depozitul Bibliotecii Centrale a Universității din Iași se poate constata un lucru pe cât de impresionant, pe atât de îmbucurător. Din cele peste 2.300.000 de volume din toate domeniile, lucrările cu conținut religios sînt peste 2.919, iar cele care se referă la textul sacru, adică la Biblie, sînt peste 1.924. La acest domeniu strict religios și biblic se adaugă și cel care privește filozofia, astfel încît acest domeniu al vieții spirituale deține locul cel mai de sus.

Cu cîtiva ani în urmă am putut să admirăm în holul central al Bibliotecii universitare, la loc de mare cinste, o carte de mare valoare, Sfânta Scriptură sau Biblia, cu care directorul de atunci se mîndrea pe bună dreptate. Era Cartea cea mai valoroasă a Bibliotecii. De altfel, Biblioteca Centrală Universitară adăpostește în depozitele sale o piesă rară, o lucrare de o excepțională valoare pentru cultura românească: „Evanghelia cu învățatura de Coresi” tipărită în anul 1581, fiind cea mai veche carte românească existentă la Iași. Dimensiunea comorilor culturale e completată la superlativ de pagini din „Cazania lui Varlaam”, prima carte apărută în 1643 la prima tipografie din Moldova, la Casa Dosoftei, adusă de domnul Moldovei Vasile Lupu în anul 1641.

Un număr mare de alte ediții ale Bibliei se află în tezaurul Universității din Iași, ca cea de la 1688, Biblia de la București, numită și Biblia lui Șerban Cantacuzino, prima traducere în limba română, care de cîtva timp, prin grija unor mari personalități universitare ieșene cu sprijinul Universității din Freiburg, Germania, a devenit obiectul

unor preocupări, prin cunoscutul proiect „Monumenta linguae dacoromanorum”, proiect ce se desfășoară sub egida Centrului de Studii Biblico-Filologice și care a ajuns deja la volumul 7 din cele 25 prevăzute. Este de asemenea cunoscut faptul că în tezaurul Bibliotecii universitare ieșene a ajuns, nu de mult, Biblia de la Blaj din 1795, ediție jubiliară pregătită de Academia Română prin Institutul de Istorie din Cluj-Napoca și publicată sub patronajul episcopului Virgil Bercea al Eparhiei Greco-Catolice din Oradea cu binecuvântarea arhiepiscopului major P.F. Lucian din Blaj.

Doresc însă să menționez aici și o altă ediție, de o mare importanță, *Biblia Vulgata* a lui Ieronim în traducerea marelui cărturar și episcop de Blaj din 1760-1761, editată pentru prima dată în anul 2005, în cinci volume, tot sub egida Academiei Române. Aș vrea să mă opresc puțin asupra acestei ediții. Lucrarea are o importanță deosebită, întrucât oglindește realitatea limbii române în momentul afirmării ei ca limbă de sorginte latină, promovată de vestita Școală Ardeleană din Blaj, prin anii 1760-1761.

Cînd a fost lansată, la Academia din București, în cadrul unei ședințe festive în anul 2005, vorbitorii au prezentat-o ca pe o lucrare de o extraordinară importanță lingvistică și culturală care, deși nu a văzut lumina tiparului în timpul marelui episcop și cărturar greco-catolic Petru Pavel Aron, a fost și a rămas, chiar și numai în manuscris, o mare valoare spirituală și culturală.

Evenimentul traducerii textului din expresie latină în română rămîne epocal, Biblia lui Petru Pavel Aron fiind unica traducere a Vulgatei latine în cultura noastră, după cum afirma prof. dr. Ioan Chindriș de la Cluj, referindu-se la acest fapt istoric.

Despre limba Bibliei lui Petru Pavel Aron avea să facă precizări doamna prof. Niculina Iacob, care amintește despre un experiment fascinant și despre limba populară din Ardeal, mai exact, în varianta ei de la nordul Mureșului, de unde erau originari toți cei care l-au susținut pe marele episcop. Această lucrare rămîne ca un obiectiv de o extraordinară valoare și de o inestimabilă importanță culturală pe care cercetătorii o vor analiza în profunzime.

Sînt sigur că, fiind o lucrare de mare importanță pentru viața spirituală cît și o adevărată operă literară, ea va constitui pentru Simpozion și pentru membrii acestui grup de studioși ce s-au decis să se apropie cît mai mult de textul sacru și de interpretarea lui, un material de ulterioare analize și cercetări.

Este cunoscut că Biblia lui Petru Pavel Aron este prima întîlnire a tîlmăcitorului român cu un text latin de proporții. Nu există nici un precedent. Ca atare, felul cum au acționat „cuvioșii ieromonași” de la Blaj în fața acestui text istoric este un subiect consistent de investigație filologică, precizează prof. Ioan Chindriș, coordonatorul publicării Bibliei despre care ne ocupăm. Erau cu toții buni cunoscători ai limbii latine, însușită în școli speciale și instituții occidentale. Testul cel greu trebuie să fi fost limba română. Cunoșteau doar limba română de la biserica satului de unde proveneau. Traducerea deci a fost într-o limbă populară, de circulație firească, între enoriașii acelor vremuri.

Alta a fost situația de mai tîrziu, cînd Samuil Micu Klein, la o distanță de două decenii, a tradus Biblia într-o limbă literară, valabilă și astăzi. Să fi fost aceasta explicația că această operă monumentală a rămas netipărită pînă astăzi sau au fost și

alte explicații? Desigur, cauza oficială este clară: moartea episcopului inițiator și coordonator al traducerii. Dacă se reușea tipărirea sa înainte de anul 1764, când Petru Pavel Aron moare, cultura noastră veche ar fi cunoscut și folosit în Ardeal încă o carte monumentală, alături de cealaltă variantă, Biblia lui Samuel Micu Klein.

Este de remarcat că Psaltirea din această memorabilă lucrare are un stil unitar (spre deosebire de alte cărți din Biblie), fiind atribuită de cercetători chiar lui Petru Pavel Aron, și reprezintă cu adevărat o mare și impresionantă expresie poetică, cu vădite nuanțări din terminologia latină.

Referindu-ne doar la câteva aspecte de limbă, folosite de Petru Pavel Aron, putem observa, așa cum au început să o facă cercetătorii lingviști, că el și cei care l-au ajutat în traducere au procedat la adevărate inovații lingvistice, încercând îndepărtarea unor elemente maghiare, germane ori slave și folosirea termenilor latini.

În dorința de a avea, chiar în cadrul Bibliotecii universitare, un astfel de text și o astfel de comoară, mă bucur să ofer și să înmînez, Decanului Facultății de Teologie Romano-Catolică din Universitatea Al.I. Cuza, cele cinci volume al Bibliei Vulgate traduse în 1760-1761 de Petru Pavel Aron și publicate în anul 2005 de către Academia Română Filiala Cluj.

Vă doresc succes și bucurii în studierea și cunoașterea textului sacru al Sfintei Scripturi.